

Novija speleološka istraživanja u Istri

MLADEN KUHTA

Prikupljajući podatke o speleološkim objektima krajnjeg sjeveroistočnog dijela Istre za potrebe izrade Osnovne hidrogeološke karte Hrvatske, M 1:100 000, list Ilirska Bistrica, detaljno je pregledana sva dostupna literatura talijanskih autora. Na temelju ovih radova uočljiva je izuzetna istraživačka aktivnost talijanskih speleologa na današnjem teritoriju Hrvatske, a posebno u Istri. Razdoblje najintenzivnijih istraživanja je između 1915. i 1930. godine. Velik broj istraženih objekata objavljen je u knjizi "Duemila Grotte" i publikaciji "Catasto delle Grotte italiane, Fascicolo I, Grotte della Venezia Giulia", te časopisima "Le Grotte d'Italia", "Alpi Giulie" i "Liburnia".

Dio ovih radova koristili su hrvatski i slovenski speleolozi kao podlogu za svoja istraživanja, a koja su prvenstveno usmjerena na duboke ili od strane Talijana nepotpuno istražene objekte. Rezultati tih istraživanja najvećim dijelom su poznati, bar kada je riječ o dubljim objektima (Rašpor, Klanski ponor, Semićka jama itd.). Međutim, i uz to se ukazala potreba za ponovnim istraživanjem nekih objekata, a konkretni razlozi (sa speleološkog stanovišta) bit će navedeni u daljnjem tekstu.

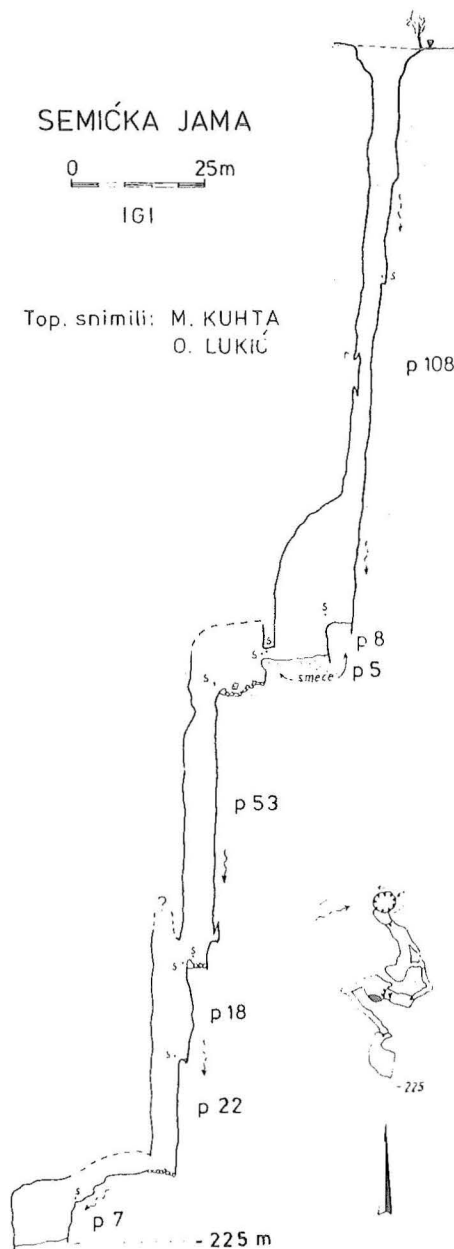
Semićka jama

Semićka jama (Abisso di Semi) nalazi se približno 1 km sjeverozapadno od zaseoka Semić, neposredno uz cestu Lupoglav - Lanišće, 50-ak metara od raspela u predjelu Podbrus. Otvor jame ucrtan je na novim topografskim kartama.

Prva istraživanja ove jame izvršili su članovi speleološkog kluba "XXX Ottobre" iz Trsta tijekom 1925. godine. Tom prigodom jama je istražena do dubine od 190 metara (kako je tada izmjereno), a podaci o tome objavljeni su u knjizi "Duemila Grotte". Na priloženom nacrtu naznačen je neistražen dio jame, dubine daljnjih 70 do 80 metara. Naredna istraživanja provedena su 1927. godine, kada je jama istražena do konačnih 248 metara dubine. Nacrt objekta i opis istraživanja objavljeni su u časopisu "Le Grotte d'Italia" (Prez, 1928).

Novija istraživanja Semićke jame izveli su članovi Jamarskog kluba "Željezničar" iz Ljubljane. Koristeći se podacima objavljenim u časopisu "Spelunca" (?), došli su do zaključka da jama nije do kraja istražena, te su je obišli koncem studenog 1978. godine. Tom prigodom jama je istražena i topografski snimljena do dubine od 217 metara (Malečkar, 1978). Iduće godine jamu

su istražili do konačne dubine od 236 metara. Kompletan nacrt nije objavljen ili o tome nemamo podataka, kao ni o kasnijim obilascima jame, kojih je zacijelo bilo.

Uočena nepodudarnost između svih do sada objavljenih nacрта kao i činjenica da u Hrvatskoj nemamo nacrt tog objekta, ponukala nas je da ga posjetimo. Akciju su izveli O. Lukić i M. Kuhta 14.8.1991. godine.

Mjerenjem utvrđena dubina jame iznosi 225 metara. Na dnu objekta nema mogućnosti daljnjeg napredovanja. Sve morfološke karakteristike kao i tehnički podaci vidljivi su iz priloženog nacрта. Ovom prilikom ukazujemo na izuzetnu zagađenost tog vrlo atraktivnog speleološkog objekta. Zahvaljujući položaju, pet metara od ceste, jama je puna ubačenog kućnog otpada i neizbježnih uginulih životinja. Debljina otpada na dnu prvog vertikalnog skoka prijeti zatvaranjem uskog meandra koji vodi u nastavak jame. Već danas provlačenje kroz preostali otvoreni dio predstavlja ozbiljan (i neugodan) problem.

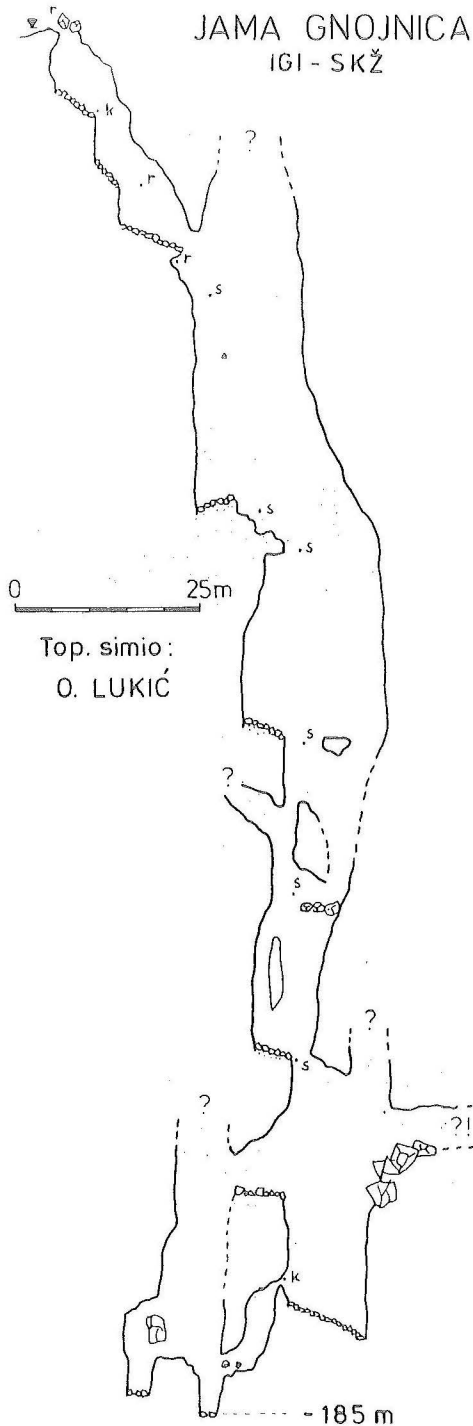
Prema hidrogeološkoj funkciji jama je povremeni ponor, aktivan za duljih i intenzivnijih oborina. U vrijeme našeg obilaska prokapavanje cjednice bilo je prisutno samo na vertikali od 53 metra u donjem dijelu objekta.

Jama Gnojnica

Jama Gnojnica nalazi se približno 240 metara južno od kapelice Sv. Križa na cesti Vele Mune - Žejane. Ulaz je malih dimenzija, te je uputno uzeti vodiča u Velim Munama.

Prvo istraživanje ove jame proveli su članovi kluba "XXX Ottobre" 1922. godine. Tom prigodom jama je istražena i topografski snimljena do dubine od 100 metara. Nacrt je objavljen u knjizi "Duemila Grotte". Naredno istraživanje provedeno je 1926. godine. Nacrt je objavljen u časopisu "Le Grotte d'Italia" (Boegan, 1928). Konačna dubina jame prema talijanskim speleolozima iznosi 224 metra.

Prikupljajući podatke za listu najdubljih objekata Hrvatske nisam se susreo s ovim objektom, premda spada u kategoriju objekata dubljih od 200 metara. Informacije dobivene od istarskih speleologa ukazivale su da objekt nije ponavljan od doba talijanskih speleologa. Razumljivo je razočaranje koje nam je priuštila oznaka JKŽ (Jamarski klub Železničar) na samom ulazu u jamu. Iz razgovora s vodičem saznali smo da su naši kolege prije dvije ili tri godine proveli nekoliko dana na jami. Kako nam nije poznato da li o tom istraživanju postoje pisani podaci i objavljen nacrt, odlučili smo jamu topografski snimiti. Akciju su proveli R.Dado, O.Lukić i M.Kuhta 12. kolovoza 1991. godine.

Premjerom jame utvrđeno je da njena dubina iznosi svega 185 metara. Premda je jama relativno lagana za svladavanje, potencijalna opasnost prijeti od kamenog kršja s polica pa je nužan oprez i pojedinačno napredovanje na vertikalama. Jama je najvećim dijelom suha, a prokapavanje se može očekivati u nižim dijelovima objekta, posebno nakon jačih oborina.

Jama Kolinasi

Jama Kolinasi (Foiba Colinassi) nalazi se uz istoimeni zaselak, približno 500 metara južno od Roča.

Rezultati prvih istraživanja objavljeni su u knjizi "Duemila Grotte" i ukazuju na dubinu od 50 i dužinu od 100 metara. Narednim istraživanjima tijekom 1927. godine dosegnuta je dubina od 119 metara uz 960 metara duljine kanala. Nacrt je objavljen u časopisu "Le Grotte d'Italia" (Prez, 1932). U novije vrijeme jama je predmet interesa Porečkih i Pazinskih speleologa, no do sada nije provedeno sustavno istraživanje kao ni topografsko snimanje objekta.

Pregled jame izvršila je ekipa u sastavu O.Lukić i M.Kuhta 10. kolovoza 1991. godine. Tijekom akcije svladano je približno 400 metara dužine i 80 metara dubine. Daljnje napredovanje onemogućilo nam je manje jezero, koje treba svladati uz adekvatnu opremu. Prilikom obilaska uočena je generalna točnost talijanskog nacрта, ali i mogućnost istraživanja novih kanala. Kako je riječ o objektu znatne dužine, koristim priliku da speleologe potaknem na njegovo cjelovito istraživanje, prvenstveno kolege iz Istre.

Jama Kolinasi je ponor koji i danas povremeno drenira znatne količine oborinskih voda pa je potreban oprez. Zbog specifične morfologije, izmjena vertikalala i uzlaznih kanala, najveći dio objekta potpuno se potapa vodom. O tome svjedoče svježe naslage blata, istaložene po cijelom profilu kanala, koje otežavaju kretanje kroz jamu.

Osvrt na posjet Jami kod Rašpora (Abisso Bertarelli)

Tijekom našeg boravka na području Istre obišli smo i Jamu kod Rašpora. Ekipu su činjavali J.Zmaić iz DISKF-a te O.Lukić i M.Kuhta iz SO HPD "Željezničar". Premda je cijela akcija trajala svega 7 sati, izvršeno je spuštanje do Trščanskog sifona, odnosno do 355 metara dubine, kao i informativni pregled nekih bočnih odvojaka. Na osnovi stečenih dojмова i usporedbom do sada izrađenih nacrtā, nameće se pitanje

njihove točnosti, a samim tim i ukupne dužine i dubine objekta. Zbog pojašnjenja osvrnut ću se na osnovne razlike između objavljenih nacrtā.

Talijanski nacrt iz 1924. godine s dubinom od 450 metara, premda ocrtava glavne morfološke karakteristike objekta, rastegnut je u svim elementima izuzev Velike vertikale (125m). Tlocrtno najveća pogreška leži u krivoj orijentaciji najvećeg dijela Talijanskoga kanala.

Slovenski nacrt izradili su članovi Jamarskog kluba "Ljubljana-Matica" u dvije akcije provedene 1968. i 1969. godine. Bez obzira na točnost, ovo je najkompletniji nacrt Rašpora. Na osnovi njihovog premjera, Trščanski sifon je na 345 metara, a novoistraženi Slovenski rov završava Ljubljanskim sifonom na dubini od 361 metar.

Nacrt Hrvatskih speleologa datira iz 1974. godine, a prikazuje samo i od Talijana istraženi dio objekta. Prema ovom nacrtu Trščanski sifon je na 365 metara dubine. Kasnijim premjerom donjih dijelova objekta (Talijanski kanal, 1981. god), utvrđena je pogreška od 10 metara u predhodnim mjerenjima, te je ukupna dubina smanjena na 355 metara. Hrvatski i slovenski tlocrt se generalno podudaraju, ali su prisutne razlike ipak znatne. O tome najbolje govori činjenica da se dužine objekta od ulaza do Trščanskog sifona razlikuju za 90 metara (hrv. 670m, slov. 580m). Na profilu ističe se razlika u premjeru vertikalnog skoka u nastavku Velike vertikale. Prema našem nacrtu on iznosi 45 metara, a Slovenci su izmjerili 65 metara. Razlika od 20 metara izgubila se u donjem dijelu, za koji su karakteristični manji skokovi, te je na oba nacrtā ulaz u Talijanski kanal na približno 310 metara.

Obzirom na vođenje popisa najvećih objekata Hrvatske, posebnu pažnju posvetio sam analizi konačne dužine i dubine objekta. Dužina od 1106 metara, koja se danas nalazi na popisu, vezana je uz slovenski nacrt iz 1968. godine, koja je s obzirom na cjelovitost nacrtā i jedina mjerodavna. Nešto teže je odrediti dubinu. Do sada objekt je vođen s dubinom od 355 metara, što odgovara hrvatskom premjeru do Trščanskog sifona. Međutim, to nije najniža točka objekta. Prema Slovencima, Ljubljanski sifon nalazi se 16 metara dublje. Direktnim dodavanjem na našu dubinu do Trščanskog sifona konačna dubina iznosila bi 371 metar, a ona prema Slovencima iznosi 361 metar. Primjenjujući isti kriterij kao i za dužinu, odnosno imajući u vidu cjelovitost nacrtā, do novog premjera (koji je u toku) Jama kod Rašpora vodit će se s dubinom od 361 metar.

NEW SPELEOLOGICAL EXPLORATIONS IN THE ISTRIAN PENINSULA

Summary

The district of Istria was intensively examined by Italian speleologists during the first decade of this century. Studying available documentation about these examinations of the lower south-east part of Istria, a few large speleological objects have been noticed, but not reviewed by Croatian speleologists.

During August 1991 some objects were visited by Caving Section members of the Croatian Mountaineering Club from Zagreb.

Surveying and topographic registrations of the hole Semička and the hole Gnojnica have been made.

According to these surveys, the hole Semička is 225 meters deep and not 248 meters as per Italian records from 1927 neither 236 meters as per Slovenian records from 1978/79.

Similar is the case with the hole Gnojnica. According to the Italian data from 1928 it is 224 meters deep, but the survey showed a profound of 185 meters only.

A survey of the Colinassi hole did not show any significant difference from the old Italian map, but in that last action the hole has not been thoroughly examined, so a definitive record could be expected after systematic examinations.

During the researches, the hole near Rašpor (Abisso Bertarelli) with depth of 361 meters has been visited and surveyed.

Comparing all recently published drafts; i.e. Italian /1924.-450 m/, Slovenian /1969.-361 m/, and Croatian ones /1974/81.-355 m/ rather significant deviations have been noticed.

Those record caused new surveying of that significant hole.

The results will be published on these pages upon completion of the field research.

LITERATURA

- Beram,A.(1925): Dal Bus de la lam All'Abisso Bertarelli. Alpi Giulie, XXVI/3-4, 49-72, Trieste.
- Bertarelli,L.V., Boegan,E.(1926): Duemila Grotte. Tovring Clvb Italiano, 494 str., Milano.
- Boegan,E.(1928): Le piu' profonde cavita sotterranee del mondo. Le Grotte d'Italia, II/4, 161-174, Trieste.
- Boegan,E.(1930): Catasto delle Grotte italiane, fascicolo I, Grotte della Venezia Giulia. Istituto Italiano di Speleologia, 129 str., Trieste.
- Božičević,S.(1975): U najdubljem ponoru Hrvatske. Naše planine, 1-2, 32-37, Zagreb.
- Ivancich,A.(1927): Note sull Abisso Bertarelli in Istria. Le Grotte d'Italia, I/2, 33-37, Trieste.
- Malečkar,F.(1978): Semička jama -217m. Planinski vestnik, 4, 243-245, Ljubljana.
- Prez,C.(1928): L'Abisso di Semi nel Carso di Lugaliano (Istria). Le Grotte d'Italia, II/4, 175-176, Trieste.
- Prez,C.(1932): La Foiba Colinassi nel Carso di Rozzo. Le Grotte d'Italia, VI/4, Trieste.